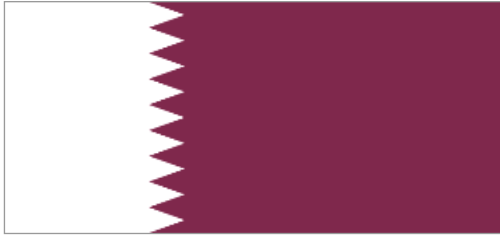


KATAR PAZAR BİLGİLERİ



T.C.
Ticaret Bakanlığı
Uluslararası Anlaşmalar ve Avrupa Birliği
Genel Müdürlüğü

İçindekiler

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI	3
2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ	7
3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER.....	11
4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER	14
5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER	17

1. DIŞ TİCARET POLİTİKASI VE UYGULAMALARI

Dış Ticaret Mevzuatı (İthalat Rejimi, İhracat Rejimi)

Gümrük Vergileri

Katar, 1 Ocak 2003 tarihinde yürürlüğe giren Körfez İşbirliği Konseyi Gümrük Birliği'nin (KİKGB) bir üyesi olarak bu birliğin üyelerince uygulanan ortak gümrük tarifelerini uygulamaktadır. Katar'ın KİK üyeliği çerçevesinde üçüncü ülkelere uygulanan gümrük vergisi oranı pek çok ürün için CIF fiyatının % 5'i olarak belirlenmiştir. Bununla birlikte, bazı temel gıda maddelerinin (buğday, pirinç, mısır, un, çay ve kahve, şeker, baharatlar, yem bitkileri, süt tozu, canlı hayvanlar, taze sebze ve meyveler, deniz ürünleri) ithalatında gümrük vergisi oranı %0'dır. Diğer taraftan tütün, tütün mamulleri ve alkollü içkiler için gümrük vergisi oranı %100'dür.

Öte yandan, Türkiye ve Katar arasındaki Ticari ve Ekonomik Ortaklık Anlaşması (TEOA) 2018 yılında taraflarca imzalanmış olup Mart 2024'de TBMM'de, 13 Mayıs 2024'de ise Cumhurbaşkanlığı tarafından onaylanmış ve 1 Ağustos 2025 tarihinde yürürlüğe girmiştir.

Bu çerçevede, TEOA ile başlayan yeni dönemde, iki ülke arasındaki ticarete konu malların önemli bir kısmında gümrük vergileri ve eş etkili önlemler, TEOA'nın yürürlüğe girdiği tarih itibarıyla karşılıklı olarak kaldırılmıştır.

İthal edilecek ürünlere uygulanacak gümrük vergisi oranlarına ilişkin bilgiye gümrük tarife pozisyonu ya da ürün adı bilgisiyle birlikte Katar Gümrük İdaresinin Tek Pencere Sistemi internet adresinin aşağıda yer alan bağlantısından ulaşılabilir. Aynı sistem üzerinde ithal edilecek ürünlere ilişkin olarak hangi Katar kamu kurumlarından uygunluk belgesi alınması gerektiğine ilişkin bilgiye de ulaşılabilir.

[Katar Gümrük Vergisi Oranları](#)

İç Vergiler ve Oranları

Katar'da stopaj ve kurumlar vergisi ile belirli ürünlerde seçici tüketim vergisi uygulanmakta olup, kişisel gelir vergisi, katma değer vergisi (KDV) ve emlak vergisi yoktur.

Katar'da KDV uygulaması olmaması nedeniyle ithalatta da KDV uygulaması bulunmamaktadır. Körfez İşbirliği Konseyine üye ülkelerinin ortaklaşa kararlaştıracakları bir oranda KDV uygulaması yürürlüğe sokması söz konusudur. 1 Ocak 2018 tarihi itibarıyla Suudi Arabistan ve Birleşik Arap Emirlikleri'nde (BAE) %5 oranında uygulanan KDV yürürlüğe girmiştir. Bu kapsamda Katar'ın da 1 Ocak 2018 itibarıyla KDV uygulamaya başlaması beklenmekteydi, ancak 5 Haziran 2017 tarihinde Suudi Arabistan, BAE, Bahreyn ve Mısır tarafından Katar'a karşı uygulanmaya başlayan blokaj sonrasında Katar'ın KDV uygulamaya başlayacağı tarih belirsizliğe girmiştir.

Seçici tüketim vergisine (excise tax) ilişkin 2018 yılı 25 sayılı Yasa ile birlikte, 1 Ocak 2019 tarihinden itibaren tütün ürünleri, enerji içecekleri ve bazı özel ürünlerde (alkollü içecekler ve

domuz ürünleri) %100, gazlı içeceklerde ise %50 oranında tüketim vergisi uygulaması başlatılmıştır.¹ Bu vergi hem yerli üretim ve hem de ithal ürünlere uygulanmaktadır.

Tüketim vergisini ve gelecekte yürürlüğe girmesi muhtemel KDV uygulamalarını yürütmek üzere 16 Aralık 2018 tarihinde, 2018 yılı 24 nolu yeni Vergi Yasası ve tüketim vergisine ilişkin 2018 yılı 25 sayılı Yasa ile paralel olarak, Genel Vergi İdaresi (General Tax Authority) kurulmuştur.

Ürün Standartları ile ilgili uygulamalar

Gıda ürünlerinde uygulanan Katar teknik düzenleme ve standartları genel ve özel olarak 2 ana gruba ayrılabilir. Genel Grup, tüm gıda çeşitleri için geçerli olan genel düzenlemeleri içerir. Bunlar; Katar Teknik Düzenlemeleri QS No 9 (etiketlendirme kuralları - GSO No. 9/2013), QS No 2500 (izin verilen katkı maddeleri listesi), QS No 150 (gıda ürünleri için zorunlu son kullanma tarihi) olarak sayılabilir. Özel Grup, ise her bir gıda türü için belirlenen özel kuralları içerir.

Katar, sanayi ürünlerinin sertifikalandırması hususunda ISO 22 ve 28 standartlarını uygulamaktadır. Ürünlerin sertifikalandırılması ihracatçı ülkenin akredite laboratuvarı tarafından rapor edilen testler ve bildirimler esas alınarak imalatçı tarafından sağlanan uygunluk sertifikası ile gerçekleştirilmektedir.

Test Etme, Muayene ve Belgelendirme

Katar'da piyasa gözetimi ve denetimi Katar Ticaret ve Sanayi Bakanlığının Tüketicinin Korunması ve Ticari Önleme Dairesi (The Consumer Protection and Combating Commercial Fraud Department) tarafından yürütülmektedir.

İthalat Denetimleri, Katar'da ithalat denetimi Gümrük Genel İdaresi tarafından yapılmaktadır. Katar'da ithalat yapacak firmaların ithalat lisansı almaları kanuni bir zorunluluktur. Katar'da yalnızca Katarlı firmalar ve Katar vatandaşları ithalat işlemi yapabilir ve ithal lisansı alabilirler. Bu kapsamda, ithalat yapacak firmanın Katar'da yerel firma olarak kurumsallaşması gerekmektedir.

Katar Standardizasyon Genel Teşkilatı (QS) ise 2014 yılında kurulmuştur. Söz konusu kurum, uygulanması isteğe bağlı standartlar ile mecburi teknik düzenlemeleri hazırlamakta, kalite işareti kullanımı için lisansları, uygunluk sertifikası ve uygunluk işareti kullanımı için izinleri düzenlemekte, ürünler, ticari mallar ve hammadde için gerekli test işlemlerini gerçekleştirmekte, kalibrasyon hizmeti vermekte, değerli metallerin analizi ve kalite tayinini yapmaktadır.

Katar'da akreditasyon kuruluşu ise bulunmamaktadır. Ancak, Körfez Ülkeleri İşbirliği (KİK) Akreditasyon Merkezi üye ülkelerde uygunluk denetimi için akreditasyon hizmeti verme yetkisine sahiptir.

¹ Tüketim vergisinin tarhi, tahakkuku, tahsili ile ilgili ayrıntılı bilgilere Katar Genel Gümrük İdaresinin web sitesinden ulaşılabilir: <https://www.ecustoms.gov.qa/qccswui/#/home/inquiries>

Genel olarak hangi ürünlerde uygunluk belgesi arandığı ve bu belgelerin hangi kurumlarca verildiğine ilişkin olarak aşağıdaki tablodan faydalanılabilir.

İthalatı Sırasında Uygunluk Belgesi İstenecek Ürünler ve Düzenleyici Kurumlar		
Ürünler	Bakanlık/Kurum	İnternet Sitesi
İlaçlar, kozmetik ürünler ve destekleyici gıdalar	Halk Sağlığı Bakanlığı	www.moph.gov.qa
Bilgisayarlar, ağ ekipmanı , kablosuz ağ cihazları	Ulaştırma ve İletişim Bakanlığı	www.motc.gov.qa
Güvenlik cihazları, özellikli kameralar, yangın alarmları ve yangınla ilgili diğer malzemeler	İçişleri Bakanlığı	www.moi.gov.qa
Kimyasallar, sıvılar, madeni yağlar, radyoaktif materyaller	Belediye ve Çevre Bakanlığı	https://www.mme.gov.qa/webcenter/portal/MM
Eğitimle ilgili kitaplar	Eğitim ve Yüksek Eğitim Bakanlığı	www.edu.gov.qa

Diğer taraftan, Standardizasyon Genel Teşkilatı diğer kamu otoriteleri tarafından verilen uygunluk sertifikalarını ve kalite markalarını karşılıklı tanımakta, elektrikli aletlerle ilgili IECEE CB şeması gibi pek çok ülkenin onaylı kurumları tarafından verilen uygunluk sistemlerini tanımakta ve otomotiv, lastik ve motosiklet ithalatında Körfez uygunluk sertifikalarını tanımaktadır.

İthalatta zorunlu belgelendirme talep edilen sanayi ürünleri için Standardizasyon Genel Teşkilatı tarafından Sınırlı Sevkiyat Prosedürlerine İlişkin Rehber (Guide to Restricted Consignments Procedures) hazırlanmış durumdadır. İthalatçılar tarafından, ISO 17025 sertifikası olan akredite laboratuvarlarca yapılan testlere ilişkin raporların sunulması halinde de ithalata izin verilmektedir.

Katar inşaat malzemeleri, gıda ve ölçü aletleri testlerini yapan laboratuvarlara sahiptir. Katar Standardizasyon Genel Teşkilatına ülkede laboratuvarların geliştirilmesi ve elektrikli alet ve cihazlar, oyuncaklar, petrol ürünlerinden üretilen teçhizatlar gibi ticaret konu olan birçok ürüne test imkânı sağlanması görevi verilmiştir.

Katar Standardizasyon Genel Teşkilatı gözetiminde faaliyet gösteren, Merkezi Laboratuvarlar, Kalite ve Standartlar Dairesi (The Departments of Central Laboratories, and Quality and Standards) ülkede ana test merkezi olarak faaliyet göstermektedir.

Ambalaj, Paketleme ve Etiketleme

Katar’a yapılacak ihracatta, ihraç edilen ürünlerin paketlerinin üzerinde “Made in ...” ibaresinin bulunması zorunludur, ayrıca bu ibarede yer alan ülke isminin ticari faturada ve menşe belgesinde yer alan ülke ismiyle aynı olması gerekmektedir. Üzerinde üretim ülkesinin yer almadığı ürünlerin ithalatına izin verilmemektedir. Aynı zamanda, üretim ülkesine ilişkin bilgilerin paketlerin üzerinden çıkmayacak şekilde yer alması, sökülebilir stickerlar vasıtasıyla yapıştırılmaması, “Made in EU” gibi genel ifadeler içermemesi, spesifik ülke ismi belirtmesi gerekmektedir.

İthal edilen tüm gıda ürünlerinin Katar teknik düzenlemeleri ve standartları ile uyumlu olması gerekmektedir. Bu şarta uymayan ürünler imha edilmekte ya da re-export edilmektedir.

Katar Tarım ve Belediye İşleri Bakanlığı ve Halk Sağlığı Bakanlığının düzenlemeleri, özellikle gıda ürünleri ithalatında işaretleme ve etiketlemeye ilişkin kuralların uygulanmasını gerektirmektedir. Katar, Körfez İşbirliği Konseyi’nin (KİK) GS 150/2013 sayılı gıda ürünleri son kullanma tarihi standartlarını uygulamaktadır. İki bölümden oluşan standardın ilk bölümü zorunlu son kullanma tarihlerine ikinci bölümü ise kılavuz son kullanma tarihlerine ilişkindir. Söz konusu standart metinlerinin Türkçe çevirilerine Tarım Bakanlığının web sitesi üzerinden ulaşmak mümkündür.²

Katar’a yapılacak gıda ürünü ithalatlarında etiket üzerinde ürünün üretim ve son kullanım tarihlerinin yazılması bir zorunluluk arz etmektedir. Bu tarihler orijinal etiket üzerine yapıştırılacak ayrı bir “sticker” ile ilave edilemez. İhracatçı firma ürün bazında şart koşulan geçerli raf ömrü sürelerine ilişkin olarak ithalatçısı ile iletişim halinde olmalıdır.

Gıda ürünlerinin etiketi, ürün ve marka ismi, üretim ve son kullanma tarihleri, üretici ülke, üreticinin ismi ve adresi, metrik ölçü birimine göre ürünün net ağırlığı, üretimde kullanılan malzemelerin listesi gibi bilgileri içermelidir. Üretimde kullanılan yağlar etikette özellikle tanımlanmalıdır. Etiketler sadece Arapça veya Arapça ve İngilizce dillerinde hazırlanabilir.

² Diğer taraftan Katar Kamu Sağlığı Bakanlığı 2019 yılında yayınladığı mevzuatlarla ülkede üretimi artan süt ve süt ürünleri için KİK uygulamasından saparak daha kısa süreli son kullanma tarihi standartları belirlemeye başlamış, ayrıca uzun ömürlü sütlerin ve beyaz peynirler gibi belirli süt ürünlerinin şap hastalığı bulunmayan ülkelerden ithal edilebileceğine ilişkin düzenlemeler yapmıştır.

1 Haziran 2019 tarihinde yürürlüğe giren düzenlemelere göre, UHT sütlerin raf ömrünü 3 ay ile sınırlanmış, beyaz peynir (feta), halawoom, akaway, napolsay, mozzarella, labne peynirlerinin ve taze krema ile mayalanmış kremanın raf ömrünün ise 45 gün olacağı belirtilmiştir. Daha da önemlisi hem UHT sütlerin hem de beyaz peynirlerin yalnızca şap hastalığının olmadığı ülkelerden ithal edilebileceği belirtilerek ithalat yapılabilecek ülke listesi yayımlanmıştır. Dünya Hayvan Sağlığı Örgütünün şaptan ari ülkeler listesini referans gösteren söz konusu listede ülkemiz yer almamaktadır. Bu nedenle UHT süt ve peynir ihracatımızı sekteye uğratmış durumdadır. 2026 yılı itibarıyla bu durum devam etmektedir.

Teknik Engeller

Piyasaya arz edilen tüm ürünlerin güvenli ve kaliteli olmasını sağlamak ülkelerin en temel öncelikleri arasındadır. Bu amaçla, ürünlerin uyması gereken teknik kriterler (standartlar ve teknik düzenlemeler) ile ürünlerin bu kriterlere uygun üretildiğini belgeleyen uygunluk değerlendirmesi işlemlerine günümüzde daha fazla başvurulmaktadır. Standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi prosedürleri, sınai, ekonomik ve ticari gelişmeye katkıda bulunan, insan can ve mal güvenliğini korumayı amaçlayan, modern ekonominin ve standardizasyon sisteminin temel taşlarıdır.

Bununla birlikte, standartlar, teknik düzenlemeler ve uygunluk değerlendirmesi işlemleri çoğu zaman insan sağlığı ve güvenliği gibi meşru amaçların ötesinde ticarette teknik engeller olarak adlandırılan ve uluslararası ticaretin serbest akışını olumsuz etkileyen engellere yol açmaktadır. Uluslararası kabul görmüş standartlardan farklı teknik kriterler belirlenmesi ve gerektiğinden katı test ve belgelendirme işlemlerinin zorunlu kılınması bu alandaki en önemli sorunlardır. Şeffaf bir şekilde kabul edilmeyen ve uygulanmayan bu düzenlemeler ihracatçı firmalar açısından ek külfet ve maliyetlere de yol açmakta ve rekabet edebilirliklerini güçleştirmektedir. İhracatta karşılaştığımız ticarette teknik engellerin önlenmesi, sürdürülebilir ihracat artışının sağlanması açısından da önemlidir.

Bu kapsamda, T.C. Ticaret Bakanlığı Ürün Güvenliği ve Denetimi Genel Müdürlüğü internet sayfasında konu ile ilgili ayrıntılı bilgi mevcuttur (<https://teknikengel.ticaret.gov.tr/>). Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesi, ihracatçılarımızın ticarette teknik engeller alanında yararlanacağı ve etkin olarak kullanacağı temel bir platform olarak yapılandırılmıştır. Bu çerçevede; ihracata konu ülkenin ticarette teknik engeller uygulamaları hakkında bilgi sahibi olunabilmekte, ihtiyaç duyulan ülke mevzuat ve uygulamaları hakkında ilave bilgiler Bakanlığımızdan talep edilebilmekte ve ihracatta karşılaşılan ticarette teknik engeller interaktif olarak Bakanlığımıza bildirilebilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik suretiyle ilgilenilen ülke ve ürün gruplarına ilişkin taslak düzenlemeler e-posta ile günlük olarak gönderilmektedir. Ayrıca, firmalarımız ihracatlarını olumsuz etkileyebilecek diğer ülke düzenlemelerini taslak aşamasında öğrenip yorum yapabilmektedir. Ticarette Teknik Engeller İnternet Sitesine üyelik ücretsizdir.

2. PAZARIN ÖZELLİKLERİ

Fikri, Sınai Mülkiyet Hakları

Katar'da fikri mülkiyet hakları ülkenin tarafı olduğu uluslararası anlaşmalar yoluyla korunmaktadır. Katar, 1976 yılından bu yana WIPO üyesidir ve başlıca fikri mülkiyet anlaşmalarına taraftır.

Katar'ın taraf olduğu uluslararası anlaşmalara ilave olarak, ülkede fikri mülkiyet hakları 7/2002 sayılı Telif Hakları Kanunu, 9/2002 sayılı Marka ve Coğrafi İşaret Kanunu, 5/2005 sayılı Ticari Sırların Korunması Kanunu, 30/2006 sayılı Patent Kanunu, 17/2011 sayılı Fikri Mülkiyet Haklarının Korunması için Sınır Önlemleri Kanunu ile korunmaktadır.

Katar Körfez İşbirliği Konseyi (KİK) Patent Kanunu benimsemiş ve KİK Patent ofisini açmıştır. KİK Patent Ofisi tarafından verilen patentler tüm KİK ülkelerinde geçerli olmaktadır. Katar Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Fikri Mülkiyet Haklarının Koruma Departmanı söz konusu kanunları ve fikri mülkiyet haklarına ilişkin politikaları uygulamakla yükümlüdür.

Diğer taraftan, Katar Halk Sağlığı Bakanlığı Eczacılık ve İlaç Kontrol Departmanı tüm eczacılık ürünlerinin ülkeye ithalatında zorunlu olarak kayıt talep etmekte olup, diğer ülkelerde patenti alınmış ürünlerin yetkisiz bir şekilde üretilmiş kopyalarının kaydını yapmamaktadır.

Sahte ve taklit ürünlere karşı 17/2011 sayılı Kanun Kapsamında Gümrük Genel İdaresi (General Customs Administration - GCA) gerekli önlemleri ve tedbirleri almakla yükümlüdür. Sahte ürünlerden dolayı pazar kaybı yaşadığını iddia eden her türlü işletme ve ilgili taraf resmi bir şikâyetle bulunabilir ve GCA bu kapsamda bir soruşturma açmak zorundadır. Soruşturma sonunda malların sahte olduğuna karar verilirse GCA bu malların ithalatını yasaklar.

Katar'da marka başvuruları Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, Fikri Mülkiyet Hakları Departmanı, Marka Ofisine yapılmaktadır. Yerli ya da yabancı firmalar 1.000 riyallik başvuru ücretini ödeyerek markalarının tescili için başvuru yapabilmektedir. Başvurunun kabulünden sonra 325 riyal tahsil edilmektedir ve marka bülteninde yayımlanan talebe 4 ay içerisinde itiraz gelmezse, 2.025 riyallik ücretin ödenmesi sonrasında marka sertifikası düzenlenmektedir. Marka sertifikası, düzenlenmesinden itibaren 10 yıl geçerli olmakta ve 10 yıllık periyotlarda yenilenebilmektedir. Söz konusu sertifika Katar'da geçerli olmaktadır.

Konuyla ilgili Ticaret ve Sanayi Bakanlığı web sitesinde yer alan aşağıdaki bağlantılardan ayrıntılı bilgiye ulaşmak mümkündür.

- <https://www.moci.gov.qa/en/about-the-ministry/departments/departments-under-the-assistant-deputy-of-commerce-affairs/intellectual-property-rights-protection-department/>

Marka tescil başvurularında kullanılacak forma ulaşmak için:

- <https://www.moci.gov.qa/en/our-services/investor/forms/>

Dağıtım Kanalları

Katar'a ihraç edilen bir malın pazardaki başarısı, ürünün acente veya distribütörünün pazarlama ağının yaygınlığı ve etkinliği ile doğru orantılıdır. Bu yüzden acente/distribütör seçimi oldukça önemlidir. Katar'da iş yapmak isteyen firmaların, pazarın koşullarını ve tüketicinin alışkanlıklarını bilen, yaygın bir dağıtım ağına ve sağlam ilişkilere sahip araçlar ile kuracakları ilişkiler pazardaki başarılarına büyük katkı sağlayabilecektir.

Diğer taraftan, kamu sektörünün de ihaleler çerçevesinde mal alımları yaptığı dikkate alındığında, işbirliği yapılacak Katarlı firmanın seçiminde kamu alımları konusunda gerekli prosedürleri bilmesi, açılan ihaleleri ve değişen mevzuatı sürekli olarak takip etmesi önemli kriterler olarak görülmektedir.

Başkent Doha'da genel olarak ürünler son kullanıcılara büyük ve gösterişli alışveriş merkezleri, daha küçük çarşılar ve sokak dükkanları aracılığıyla ulaşmaktadır. Büyük alışveriş merkezlerinde uluslararası markaların oldukça kaliteli ürünleri, franchise yöntemiyle açtıkları mağazalarda yüksek fiyatlarla alıcılarla buluşmaktadır. Diğer taraftan büyük alışveriş merkezlerinde yer alan hipermarketlerde ise gıda ürünlerinden beyaz eşyaya, kırtasiye ürünlerinden tekstil ürünlerine pek çok kalem ürün satılmaktadır. Carrefour, Lulu, Al Meera gibi gruplar süpermarket pazarındaki en büyük oyuncularlardır. Küçük çarşılarda ve sokak dükkanlarında ise daha ziyade Katarlılar dışında nüfusa hitap eden nispeten kalitesiz ve düşük fiyatlı ürünlere rastlanmaktadır.

Tüketici Tercihleri

Katarlı tüketiciler ve gelir düzeyi yüksek beyaz yakalı yabancılar alışverişlerini büyük alışveriş merkezleri ya da hipermarketlerden yapmaktadır. Katar'da özellikle yerel halk arasında marka algısı oldukça yüksektir. Bu nedenle uluslararası bilinirliği olan marka ve ürünleri tercih etmektedirler. Ayrıca, gösteriş amaçlı tüketim de oldukça yaygındır.

Satış Teknikleri ve Satışı Etkileyen Faktörler

Katar'da firmaların satın alım kararını vermesi uzun süre alabilmektedir. Firmaların yalnızca e-posta ya da telefon üzerinden kurulan iletişim sonrasında satın alma kararı almadıkları, yüz yüze görüşmeleri tercih ettikleri, iş yapacakları firmaları ve yöneticilerini daha yakından tanımak istedikleri bilinmektedir. Bazı firmalarla uzaktan iletişim kurmak oldukça zor olabilmektedir.

Fiyat, özellikle proje işlerinde ve ihaleler için verilen tekliflerde satın alma kararını etkileyen en önemli faktör olmaktadır. Bunun yanında ürünün kalitesi, Körfez bölgesinde kullanılıyor olması, sertifikaları önemli bir faktör olmaktadır. Kişisel tüketim için yapılan alımlarda fiyat ikinci plana düşebilmekte, kalite ve marka algısı öne çıkabilmektedir.

Kamu İhaleleri

Katar'da bulunan kamu kurumlarının açtığı tüm ihaleler, Maliye Bakanlığı Devlet Alımları Düzenleme Biriminin web sitesinden takip edilebilmektedir.

- <https://monaqasat.mof.gov.qa/>
- <https://monaqasat.mof.gov.qa/Pages/tenders.aspx>

Katar’da ihale açan kamu kurumlarına mal tedariki yapabilmek için ihracatçıların bu kurumların tedarikçi listelerine (vendor list) kayıt olması gerekmektedir. Müşavir, müteahhit, proje yönetici firmalar söz konusu listelerde yer alan ürünleri başka herhangi bir onaya gerek olmadan ilgili kurumların projelerinde kullanabilmektedir. Söz konusu listelere dahil olunabilmesi için öncelikle ilgili kuruma ihracatçı firma tarafından başvuru yapılması gerekmektedir. Kurumlarca dosya üzerinden yapılan inceleme sonrasında teknik kurum personeline, üretici firmaların tesislerinde yerinde incelemeler de yapılmaktadır. İnceleme ve listeye dahi olma süreci uzun sürebilmekte, kimi durumlarda yılları alabilmektedir.

Katar Genel Elektrik ve Su Şirketi (Qatar General Electricity and Water Corporation- Kahramaa) ve Katar Bayındırlık İdaresi (The Public Works Authority –Ashghal) Katar’da gerçekleştirilen yol, kanalizasyon, okul, cami, hastane, desalinasyon ve elektrik üretim tesisleri gibi altyapı ihalelerin büyük çoğunluğunu gerçekleştiren iki kurumdur. Bunlar dışında, Katar Petrolleri (Qatar Petroleum) yeni ismi ile Katar Enerji (Qatar Energy) ve Katar Gaz Kurumu (Qatar Gas) çok sayıda endüstriyel inşaat ve alım ihalesine çıkan iki devlet kurumudur.

Hâlihazırda bu kurumlarda kayıtlı firmaların bilgilerine ve kayıt süreçlerine ilişkin bilgilere aşağıdaki bağlantılardan ulaşılabilmektedir.

Katar’da ihale açan belli başlı kamu kurumları:

Ashghal (Public Works Authority)

- <http://www.ashghal.gov.qa/en/Tenders/Pages/TendersHome.aspx>

Kahramaa (Qatar General Electricity & Water Corp)

- <https://www.km.qa/Business/Pages/Tenders.aspx>

Qatar Energy

- <https://www.qatarenergy.qa/en/SupplyManagement/Tenders/Pages/default.aspx>

Qatargas (Qatar Liquefied Gas Co. Ltd)

- <http://www.qatargas.com/english/suppliers/>

QAPCO (Qatar Petrochemical Company Ltd)

- www.qapco.com/active-tenders

Katara Hospitality

- www.katarahospitality.com

Qatari Diar

- <http://www.qataridiar.com>

3. ÖNEMLİ SEKTÖRLER

Katar ekonomisi temel olarak doğalgaz ve petrol çıkarılması ve işlenmesine yönelik faaliyetlere dayanmaktadır. Hidrokarbon endüstrisi dışındaki en büyük sektörler inşaat ve hizmet sektörüdür. FİFA 2022 Dünya Kupası sonrasında Katar ekonomisi normalleşmeye başlamıştır. Her ne kadar LNG sektöründeki yatırımlar ve projeler hız kesmeden ilerlese de iş ortamında belirgin bir durgunluk gözlemlenmiştir. Büyük çaplı yeni projelerin açıklanmasındaki gecikmeler, açıklanan projelerin büyüklüklerinin beklentiyi karşılamaması ile Suudi Arabistan'da son dönemde yapılan reformların getirdiği canlılık karşısında Katar pazarındaki (özellikle inşaat sektöründeki) firmaların birçoğu yönünü, Suudi Arabistan'a veya ticari hareketliliğin süreklilik arz ettiği BAE'ye çevirdiği de bir gerçektir. Ayrıca, Dünya kupasına hazırlık kapsamında yapılması gereken pek çok projenin bitirildiği de göz önüne alınırsa büyük ölçekli altyapı projelerinin belli oranda azalacağı öngörülmektedir.

FİFA Dünya Kupası Katar'a büyük bir turizm ve ziyaretçi artışı getirmiş, FİFA Dünya Kupası'nın etkisiyle, Katar ekonomisinde hidrokarbon dışı sektörlerde (örneğin turizm, hizmetler, perakende) önemli bir büyüme yaşanmıştır. Nitekim, Dünya Kupası hazırlıkları çerçevesinde özellikle turizm sektörü Dünya Kupası kapsamında olumlu anlamda en çok etkilenen bir diğer sektörü oluşturmakta olup % 7.6'nın üzerinde bir büyüme 2015 yılında beri en hızlı büyüme oranını yakalayan sektör konumuna erişmiştir. Dünya Kupası kapsamında Katar'a 0,3 milyonu komşu Körfez İşbirliği Konseyi ülkelerinden olmak üzere yaklaşık 1 milyon ziyaretçi gelmiş, 2022 GSYİH'sinin üzerinde anlık yüzde 1 oranında büyüme etkisi yaratmıştır.

Ayrıca ülkede devam eden büyük inşaat projeleriyle, sürekli olarak artan nüfusla ve Körfez ülkeleri ile yaşanan diplomatik kriz nedeniyle geleneksel olarak bu ülkelere temin edilen ürünlerin piyasaya girmesinin zorlaşması ile de bağlantılı olarak özellikle:

- hızlı tüketim malları (kâğıt, plastik ürünleri, temizlik malzemeleri)
- gıda ürünleri (süt ürünleri, temel gıda maddeleri)
- tarım sektörü (seracılık, kümes hayvancılığı, kültür balıkçılığı, yem üretimi)
- HORECA sektörü
- sağlık sektörü,
- yapısal çelik imalatı,
- polimer bazlı üretim yapılan alt sanayi kolları,
- alüminyum bazlı alt sanayi kolları
- eğitim sektörü,
- bilgi teknolojileri ve yazılım sektörü

İhracat imkanlarının bulunduğu, ayrıca yatırım yapılabilecek alanlar olarak ortaya çıkmaktadır.

Tarım ve Hayvancılık

Katar özellikle abluka döneminde yerlileşme ve ekonomi çeşitliliğine (doğalgaz dışı ekonominin geliştirilmesi) ağırlık vermiş, bu alanda da kayda değer gelişme yakalamıştır. Süt dahil, günlük kullanılan birçok dayanıksız temel üründe kendi kendine yeterlilik seviyesine ulaşan Katar'ın, Küresel Gıda Güvenliği Endeksi'nde önümüzdeki yıllarda ilk on ülke arasına girmesi beklenmektedir.

2019-2023 Stratejik Gıda Güvenliği Projesi kapsamında ülkenin tarımsal ürünlerde kendi kendine yeterlilik oranı 2020 yılında %38'e çıkmış, balık üretiminde ise 15 ton üretimle %66,7 oranıyla kendi kendine yeterliliğe ulaşmıştır. Ülkedeki taze besinlerin üretimine de hızlı bir artış yaşanmaktadır.

Sanayi

Katar, Körfez ülkelerinin kendisine uyguladığı blokaj sonrası kendi endüstrisini kendi kurma alanında ciddi yatırımlar yapmıştır. Bu kapsamda, Industries Qatar isimindeki bir ana şirket bütün değerli Kamu İktisadi Teşekküllerini tek bir elde toplamış ve yatırımları yönlendirmiştir. Yakın zamanda 1 milyar dolarlık bir amonyum tesisi kurulmuştur. Qatar Steel, hem üretim yapmakta hem de pazarı regüle etmektedir.

Diğer taraftan, kurulan serbest bölge ile daha çok yatırımcının ülkeye gelmesi amaçlanmaktadır.

Hizmetler

Katar'ın hizmet ticareti dengesi açık vermektedir. Bununla birlikte, son yıllarda hizmet ihracatı ciddi şekilde büyümüş ve 20 milyar doları aşmıştır. Hizmet ithalatı ise senelik 40 milyar doları bulmaktadır. Ulaşım ve gezi hizmetleri hem ithalatı hem de ihracatı domine etmektedir. Qatar Airways'ın büyüyen yolcu kapasitesi hizmet ihracatına olumlu katkıda bulunurken Katar'ın ürettiği ürünleri yurtdışına taşıması hizmet ithalatını arttırmaktadır. FİFA 2022 turnuvasında otel doluluk oranlarının yüksek olması hizmet ihracatını olumlu etkilemiş ancak kupa sonrası durgunluk sektörün gelişim hızının akamete uğratmıştır.

Madencilik

Katar'da madencilik petrol ve doğalgaz türevi ürünler ile sınırlıdır. Bahse konu ürün gruplarında işletim ve satma hakkı Qatar Energy isimindeki kamu iktisadi teşekkülü tarafından çıkartılmakta, işletilmekte ve satılmaktadır.

Enerji

Rusya ve İran'dan sonra doğalgaz rezervleri bakımından dünyada 3. sırada yer alan Katar'ın LNG ticaretindeki payının önümüzdeki beş yıl içerisinde Avustralya, Rusya ve ABD kaynaklı yeni LNG ihracat kapasitesinin faaliyete alınmasıyla % 21'e düşmesi beklenmektedir. Katar, yıllık 77 milyon ton LNG üretmekte, Asya ülkeleri, Katar'ın toplam LNG ihracatının %70'inden fazlasını oluşturmaktadır (Çin, Hindistan, Kore ve Japonya). Katar'ın hidrokarbon sektöründen elde ettiği kazançlar, ülkenin toplam hükümet gelirlerinin %50'sinden fazlasını oluşturmaktadır. 2030 Vizyonu çerçevesinde 77 milyon tonluk üretimin 2030 yılına kadar yıllık 142 milyon tona çıkarılması ve bir diğer ifadeyle mevcut üretim seviyesinin yaklaşık %85'lik bir oranda artırılması hedeflenmektedir.

Katar, Petrol İhraç eden Ülkeler Örgütü'nden (OPEC) 1 Ocak 2019 tarihi itibarıyla ayrılmıştır.

OPEC’te Suudi Arabistan’ın etkisinin fazlaca olması ve bu durumun Körfez Krizi (5 Haziran 2017 - 5 Ocak 2021) bağlamında hissedilmesi, ayrıca son dönemde LNG üretimine odaklanması nedeniyle, OPEC kararlarının ülkenin büyüme planlarına uymaması Katar’ın söz konusu kararının arkasında yer alan nedenler olarak yorumlanmıştır.

Katar, yeşil enerji konseptine 2021 yılında yeni bir yaklaşım getirerek, LNG’yi yeşil dönüşümde önemli bir kaynak olarak sunmuş, LNG’nin güneş ve rüzgar enerjisi gibi yenilenebilir kaynakları tamamlayıcı nitelikte olduğu hususu öne çıkarılmıştır. Bu doğrultuda, 11 Ekim 2021 tarihinde “Katar Petrolleri”nin (Qatar Petroleum) ismi “Katar Enerji” (QatarEnergy) olarak değiştirilmiş ve şirketin yeni sloganı “enerji dönüşüm ortağınız” olarak belirlenmiştir.

RF-Ukrayna kriziyle tetiklenen enerji krizi bağlamında, AB ülkeleri Katar’dan LNG alınmasına yönelik görüşmeler yürütmekte olup, Katar’dan alınabilecek LNG’nin tesis sayısının oldukça yetersiz olduğu Avrupa’ya dönüştürülerek iletilmesinde ülkemizde yer alan tesislerin imkânlar ölçüsünde kullanılabilmesi, bu çerçevede ülkemizin transit ülke olarak öne çıkabileceği akla gelmektedir.

AB’nin de LNG’ye enerji dönüşümünde önemli bir yer vermeye başlamasıyla, LNG ticareti odaklı alanlarda önümüzdeki dönemde işbirliği fırsatları çıkabileceği değerlendirilmektedir.

4. PAZARDA DİKKAT EDİLMESİ GEREKEN HUSUSLAR VE DİĞER BİLGİLER

İş Kültürü

Katar, yerel halkın tüm nüfusa oranının %15 düzeyinde olduğu oldukça kozmopolit yapıda bir ülkedir. İş görüşmesi yaparken hangi etnik gruptan kişiyle temas halinde bulunulduğuna dikkat edilmeli ve ona göre davranılmalıdır. Yerel tüccarlar uzun zamanlardan gelen bir ticaret kültürüne sahiptirler ve ticari müzakerelerde oldukça başarılıdırlar. Alışveriş yapılan dükkanlarda ürünler her zaman pazarlığa tabidir.

İş görüşmelerine hızlı bir şekilde geçilmemelidir. İş görüşmelerinden önce kişisel konularda sohbet edilmeli, belirli bir zaman geçtikten sonra iş konuşulmaya başlanmalıdır. Toplantılar belirlenenden daha geç başlayabilmektedir. Ancak, sizin toplantılara zamanında gitmeniz uygun olacaktır. Tüm sözlü anlaşmaların aynı zamanda sözleşmeye dökülmesinde fayda vardır.

Katar'da işe başlamadan önce karşılıklı güvenin oluşturulması oldukça önemlidir. Katarlı iş adamları bir tanıdık vasıtasıyla iş yapmayı tercih etmektedirler. Kişisel temas oldukça önemli olup, hiç tanımadıkları kişilerle e-posta aracılığıyla ticaret yapılması tercih edilmemektedir. Evlerinin "Meclis" denen bölümünde toplanarak konuları daha rahat bir ortamda ve kahve içerek tartışmakta, bu gayri resmi toplantılar genellikle akşam saatlerinde gerçekleştirilmektedir.

Katar'da aile hayatına çok fazla önem verilmekte aile problemleri nedeniyle iş görüşmeleri yarıda kesilebilmekte ya da iptal edilebilmektedir. Bu ülkede misafir ağırlamaya çok büyük önem verilmektedir.

Yılın en sıcak ayı olan ağustos ayında ve ramazan ayı ve dini bayramlarda iş görüşmeleri planlanmaması tavsiye edilmektedir. İslam takviminde ay takvimi kullanılmaktadır. Ay 28 çekmekte ve 12 ay içerisinde 354 gün bulunmaktadır. Bunun neticesinde dini bayramlar her yıl farklı zamanlarda uygulanmaktadır. Randevu talep edilmeden önce bayramların hangi tarihe geldiğine dikkat edilmelidir. İş görüşmeleri için Cuma gününe randevu talep edilmesi hoş karşılanmayacaktır. Cuma günü ibadet ve aile içi toplantılara ayrılmıştır.

Katar son yıllarda modernleşmesine hız vermiş bir ülkedir. Ancak, ülkenin modern görüntüsüne bakarak halkın geleneksel yapısı göz ardı edilmemelidir. Dinin politika, sosyal davranışlar ve iş dünyası üzerinde önemli bir yeri vardır.

Erkekler arasında el sıkışması yaygındır. El kalbin üzerine götürülerek de karşı taraf selamlanabilir. En sık rastlanan selamlaşma şekli "Salam alaykum", "Wa alaykum as-salam" şeklindedir. Selamlaşma için bazı temel Arapça sözcüklerin öğrenilmesinde fayda vardır.

Ülke yemekleri ile ilgili konuşmak uygun bir konu olacaktır. "İnşallah, elhamdülillah, maaşallah" gibi kelimeler İngilizce konuşmalarda bile sık sık kullanılmaktadır.

Para Kullanımı

Katar riyali halihazırda ABD dolarına çıpalı olarak sabit 1 USD = 3,64 QR üzerinden işlem görmektedir.

Ticari işlemlerde nakit, kredi kartı ve çek kullanılabilir. Özellikle çek kullanımı çok yaygındır. Buna ilaveten gelişmiş bir bankacılık sistemi bulunmakta ve para transferi yapılabilir.

Pasaport ve Ülkeye Geçici Giriş Vizesi uygulaması

Ülkemiz ile Katar arasında 2 Aralık 2015 tarihinde imzalanan ve 28 Mayıs 2016 tarihinde yürürlüğe giren "Türkiye Cumhuriyeti Hükümeti ile Katar Devleti Hükümeti Arasında Umuma Mahsus Pasaport Hamillerinin Vizeden Muaf Tutulmasına Dair Anlaşma" kapsamında umuma mahsus pasaport hamili Türkiye Cumhuriyeti vatandaşları Katar'a yapacakları seyahatlerde vizeye başvurmak veya vize ücreti ödemek zorunda değildir. Bunun yerine havaalanında geçerli bir pasaportun (en az 6 (altı) ay süresi olmalıdır) ve onaylanmış bir gidiş-dönüş biletinin ibraz edilmesi şartıyla kendilerine çok girişlik bir vize düzenlenecektir.

Birden fazla giriş imkânı veren bu vizenin geçerliliği, düzenlenme tarihinden itibaren 180 gündür (Uzatılamaz) ve tek bir seyahat veya birden fazla seyahat boyunca toplam 90 gün maksimum konaklama imkânı vermektedir. Diplomatik, Hizmet ve Hususi pasaport hamilleri ise 180 gün içinde 90 günü aşmamak kaydıyla, Katar'a yapacakları seyahatlerinde vizeden muaftır.

Ayrıca pratik uygulamada, Türk Havayolları, Pegasus Havayolları ve Katar Havayollarının (Qatar Airways) Katar'dan dönüş bileti olmayan yolcuları Vize Anlaşmasında yer alan ve yukarıda belirtilen şart nedeniyle Türkiye'den Katar'a yapılacak uçuşlara almadığı bilinmektedir.

Resmi Tatiller ve Mesai Saatleri

Resmi Tatiller:

- Ulusal Spor Günü: Şubat ayının ikinci Perşembe günü
- Bankalar Günü: Mart ayının ilk Pazar günü (yalnızca Bankalar)
- Ulusal Gün: 18 Aralık
- Ramazan Bayramı: (Eid al Fitr) 3 gün (Kamu kurumları: Bayramın denk geldiği haftanın tüm iş günleri)
- Kurban Bayramı: (Eid al-Adha) 4 gün (Kamu kurumları: Bayramın denk geldiği haftanın tüm iş günleri)

Çalışma saatleri:

Resmi kurumlar; Pazar-Perşembe: 07:00-14:00, bankalar için; Pazar-Perşembe: 07:30-13:30, özel sektör için ise; 08:00-13:00 ve 15:30-18:30 (Cuma hariç) arasındadır.

Yerel Saat

GMT+3, yaz saati uygulaması yoktur. Türkiye saati ile saat farkı bulunmamaktadır.

5. ŞİRKET KURULUŞU VE İŞ YAPMA İLE İLGİLİ BİLGİLER

Şirket Türleri

Limited Şirket (Limited Liability Company)

Limited şirketler, kuruluşlarının kolay olması ve ortakların şirketin yükümlülüklerinden sermaye payları ölçüsünde sorumlu olmaları gibi nedenlerle yabancı yatırımcılar tarafından en çok tercih edilen şirket türüdür.

LLC'ler, şirketin yükümlülüklerinden payları ölçüsünde sorumlu 1 ila 50 ortaktan oluşan şirketlerdir. LLC'lerde, istisnai durumlar hariç olmak üzere şirket sermayesinin %51'inin Katarlı olması esastır. Şirketin sermayesine ilişkin olarak belirlenmiş bir asgari değer bulunmamaktadır. 2002 tarihli yasada yer alan ve sermayenin tamamı ödenmiş en az 200.000 Katar Riyali (QR) olması şartı kaldırılmıştır. Şirket ortakların sorumlulukları sermaye ortaklık payları ile sınırlıdır. Şirket halka hisse arz ederek sermaye artırımına gidemez, ortakların payları da serbest bir değişime tabi değildir. Ortaklardan biri ayrılmak istediğinde, alımda öncelik diğer ortaklardadır.

Şirket ortaklarının sayısı 20'un üzerindeyse 3 kişiden oluşan bir denetim kurulu oluşturulur, şirket genel kurulunun her yıl en az bir denetçi ataması gerekir.

Şirket unvanında "Limited Liability Company" (LLC) ya da "With Limited Liability" (WLL) ibaresinin bulunması zorunludur. LLC'lerin sigortacılık, bankacılık veya fon yönetimi alanlarında faaliyet gösteremeyeceklerine ilişkin eski yasada yer alan hüküm 2015 tarihli yasadaki çıkarılmıştır. Fakat bu kısıtlama Katar Merkez Bankası Kanununda yer almaya devam etmektedir.

Şirketin her sene elde ettiği karın %10'u, kümülatif olarak şirket sermayesinin %50'sine ulaşana kadar yurtdışına transfer edilememektedir.

Ortak Girişim Şirketleri (Joint Venture Company)

"Joint-venture"lar, iki ya da daha fazla tüzel kişinin oluşturduğu bir şirket türüdür. Bu tür ortaklıkların hukuki bir kişiliği yoktur, dolayısıyla ticaret siciline kayıt prosedürüne tabi değildirler. Şirket sözleşmesi, ortak girişim şirketinin temel belgesidir.

Bu tür ortaklıklarda kararlar, şirket sözleşmesinde aksi belirtilmediği sürece, ortakların tamamının oyu ile alınır. Yabancıların oluşturduğu ortak girişim şirketleri, münhasıran Katarlılar veya Katarlı şirketler tarafından yürütülebilecek ticari faaliyetlerde bulunamazlar.

Yabancı Firma Şubesi (Branch Office)

13 sayılı Katar Yabancı Sermaye Kanunu'nun 3. maddesi, bir kamu hizmetinin verilmesini veya bir kamu yatırımdan yararlanılmasını kolaylaştıracak bir kontrat üstlenen yabancı firmalara, söz konusu kontratı ifa etmekle sınırlı kalacak şekilde sermayesinin tamamı yabancı firmaya ait bir şube açma izni verilebileceğini öngörmektedir.

Bu çerçevede, bir kamu ihalesi üstlenen yabancı şirket;

- Kamu kurumu ile imzalanan kontrat,
- Ticaret sicili ve şirketle ilgili diğer belgelerin tasdikli suretleri ve Arapça çevirisi,
- Şirketin Katar'da bir şube açılmasına ve bu şubeye bir müdür atanmasına yönelik kararı ve Arapça çevirisi,
- Müdürün kimliği

ile birlikte Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Şirket Kontrol Dairesi'ne başvurmak zorundadır.³

Benzer şekilde bir kamu ihalesinde alt yüklenici (taşeron) olarak çalışacak firmalar da şube olarak faaliyet gösterme hakkına sahiptir.

Bu çerçevede, bir kamu ihalesinde alt yüklenici olan yabancı şirket;

- Ana yüklenici Katar'daki ticari sicili,
- Ticaret sicili ve şirketle ilgili diğer belgelerin tasdikli suretleri ve Arapça çevirisi,
- Şirketin Katar'da bir şube açılmasına ve bu şubeye bir müdür atanmasına yönelik kararı ve Arapça çevirisi,
- Müdürün kimliği

ile birlikte Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Şirket Kontrol Dairesi'ne başvurmak zorundadır.⁴

Şirketin ofisi için yapılan kira kontratı ile örneğin firma Doha'da kurulacaksa Doha Belediyesinden (Municipality of Doha) işyeri ruhsatı ve akabinde İçişleri Bakanlığı Göçmenlik Dairesi'nden (Ministry of Interior-Immigration Office) çalıştırılacak işçilerin kaydı için gerekli göçmenlik kartı alınır.

Söz konusu şubenin kontrata bağlı olarak İthalatçılar ve Müteahhitlik Firmaları sicillerini de alması gerekebilir.

Şubelerin faaliyetleri, istisnalar bulunmakla birlikte, vergiye tabidir

Ticari Temsilcilikler (Trade Representative Office)

Katar'da, yerel ortağa ihtiyaç duyulmaksızın gerçekleştirilebilecek bir diğer yerel yerleşim biçimi ise ticari temsilciliklerdir. Ticari temsilcilik ofisi genel merkezi Katar dışında yer alan yabancı şirketleri temsil eden ofis anlamına gelmektedir. Bu ofisin görevleri arasında; müşterilerle irtibata geçerek ana firmanın ürünleri için dağıtım ve pazarlama imkanlarını geliştirmek, pazar araştırmalarını, reklam ve özendirme hizmetlerini, yerel şirketler ve kamu kuruluşları ile bağlantıları yürütmek; ana firmanın ihtiyaç duyduğu hammadde ve yarı mamul ihracatçıları ile iletişime geçerek firmanın bu mallara ulaşımını kolaylaştırmak, ana firmanın ürünleri hakkındaki şikayetleri firmaya ileterek söz konusu malların dağıtımını önündeki engelleri kaldırmak yer almaktadır.

³ [Katar'da şube olarak faaliyet gösterme izni başvurusunda kullanılacak form](#)

⁴ [Katar'da şube olarak faaliyet gösterme izni başvurusunda kullanılacak form \(alt yüklenici\)](#)

Diğer taraftan, ticari temsilcilik ofislerinin Katar’da ticari faaliyette bulunmaları, ihracat ve ithalat yapmaları, temsil ettikleri ana şirket haricinde farklı bir kuruluşun ürünlerini pazarlamaları ve temsil ettiği ana firmanın ürettiği ürünlerin numuneleri dışında başka bir ürünün ithalat ve ihracatını yapmaları yasaklanmıştır.

Katar’da ticari temsilcilik açmak isteyen yabancı firmalar;

- Ticaret sicili ve şirketle ilgili diğer belgelerin tasdikli suretleri ve Arapça çevirisi,
- Açılacak ticari temsilciliğin yetkilisine verilen vekâletin tasdikli örneği ve Arapça çevirisi,

ile birlikte Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Yatırım Geliştirme Dairesi’ne başvurmak zorundadır.⁵

Şirketin ofisi için yapılan kira kontratı ile örneğin firma Doha’da kurulacaksa Doha Belediyesinden (Municipality of Doha) işyeri ruhsatı ve akabinde İçişleri Bakanlığı Göçmenlik Dairesi’nden (Ministry of Interior-Immigration Office) çalıştırılacak işçilerin kaydı için gerekli göçmenlik kartı alınır.

Katar Ticaret ve Sanayi Bakanlığı, ekonomik ve ticari alandaki yatırım ortamının iyileştirilmesi amacıyla ülkede ticari temsilcilik ofisi açılmasına ilişkin kural ve düzenlemeleri 2017 yılı 396 sayılı Bakanlık Kararı ile duyurmuştur.

Ticari temsilcilik kurulmasına ilişkin başvuruları kabul eden ve değerlendiren Ticaret ve Sanayi Bakanlığı’nın yeni düzenleme kapsamında değerlendirme yapmak ve başvuru sahibini durum hakkında bilgilendirmek için 30 gün süresi bulunmaktadır. Başvurunun reddedilmesi halinde ise ret nedenlerinin açıklanması gerekmektedir. 30 gün içinde cevaplanmayan başvurular zımnen reddedilmiş sayılmaktadır. Başvurusu reddedilen ya da cevaplanmayan kişilerin Bakanlığa itirazda bulunma hakları bulunmaktadır. Yapılan itiraz konusunda Bakan 30 gün içinde karar vermek durumundadır, ancak 30 gün içinde yanıt alınamaması durumunda da itiraz başvurusu reddedilmiş sayılmaktadır.

Ticari temsilcilik ofisine izin veren lisansların geçerlilik süresi 1 yıl olarak belirlenmiş durumda olup, bu lisansların bir ya da birden fazla kere yenilenme imkânı bulunmaktadır. Lisans yenileme başvurusunun lisansın geçerlilik tarihinden 30 gün önce lisans yenileme ücreti de ödenerek yapılması gerekmektedir. Bakanlık geçerli bir başvuru alması halinde lisans süresinin bitmesinden sonraki 3 ay içinde yine yenileme işlemi yapabilmekte ancak lisansın ilk geçerlilik süresinin sonundan itibaren lisans yenileme ücreti tahsil etmektedir.

Buna ilaveten, Katar’da ticari temsilcilik açılmasına ilişkin lisans ya da yenileme başvurusunun kabul edilmesi halinde başvuru sahibinin Ticari Kayıt için de başvuruda bulunması gerekmektedir.

Ticari temsilcilik ofisleri için yukarıda sayılan ve 2017 yılı 396 sayılı Karar ile yasak olduğu belirtilen faaliyetlerin gerçekleştirilmesi ya da temsilcisi olunan ana firmanın merkezi olan ülkede ticari faaliyet alanını değiştirmesi halinde Bakanlık temsilciğin lisansını iptal edebilmektedir. Lisans iptaline ilişkin itirazların 30 gün içinde cevaplandırılması

⁵ [Katar’da ticari temsilcilik açma izni başvurusunda kullanılacak form](#)

gerekmektedir, 30 gün içinde cevap verilmeyen başvurular zımnen reddedilmiş addedilmektedir.

Şirket Kurma Prosedürü

Limited Şirket Kurmak:

Şirket kuruluşu için öncelikle Ticaret ve Sanayi Bakanlığının Ticari Sicil ve Marka Bölümüne on-line olarak yeni şirket kayıt başvurusu yapılır. Kurulacak şirket için seçilen ismin müsait olup olmadığı, bu ismin ayrılması ve ilgili ödemenin yapılması on-line sistem üzerinden yapılabilmektedir.

Bir LLC kurulurken; bir şirket sözleşmesi Arapça olarak ya da hem Arapça hem İngilizce olarak hazırlanır ve ortakların tamamınca imzalanır. Söz konusu belgede;

- Şirketin adı ve merkezi,
- Kuruluş amacı,
- Kurucuların adları, uyrukları, ikamet yerleri, meslekleri ve sahip oldukları paylar,
- Şirketin faaliyet süresi,
- Şirketin sermayesi (nakdi veya diğer), söz konusu sermayenin bölündüğü hisse sayısı ve değerleri,
- Şirket yöneticilerinin bilgileri,
- Kar ve zararın ne ölçüde paylaşılacağı,

yer alır. Şirket ortaklarının kar ve zarar paylaşımı, hisse oranını yansıtmak zorunda değildir.

Arapça ve İngilizce olarak hazırlanmış taslak şirket kuruluş sözleşmesine Katar Ticaret ve Sanayi Bakanlığının web sitesinden ulaşmak mümkündür.⁶

Şirket kuruluş sözleşmesinin imzasız versiyonu Ticaret ve Sanayi Bakanlığının Ticari Şirketler Kontrol Bölümüne (Commercial Companies Control Department) sunulur. Buradan onay alan sözleşme Adalet Bakanlığı Tasdik Birimi noterliği huzurunda imzaya yetkili temsilciler tarafından imzalanır.

Eğer yabancı ortak gerçek değil tüzel bir kişilikse, yabancı ortağın ticaret sicili ve şirket kuruluş belgeleri; yönetim ya da ortaklar kurulunun şirket kurulması ve bu konuda imzaya yetkili bir temsilci ataması yönünde aldığı karar; imzaya yetkili kişinin pasaportunun tasdikli örnekleri ve Arapça çevirileri gerekmektedir. Aynı zamanda kurulacak yeni şirketin sermayesinin tamamının ödenmiş olduğuna dair banka evrakları da gereklidir. Ancak, kuruluş sermayesi şirket kurulumu tamamlandıktan ve ticaret sicili alındıktan 15 gün sonra da bankaya yatırılabilir. Bu durumda şirket müdürlerinden biri tarafından Ticaret ve Sanayi Bakanlığına söz konusu miktarın yatırılacağına ilişkin bir taahhüt verilir. 15 günün sonunda sermaye tutarının bankaya yatırıldığına ilişkin dekont Bakanlığa sunulmazsa Ticaret Sicili firmaya verilen Ticaret Sicil Sertifikasını söz konusu miktar yatırılincaya kadar askıya alır.

⁶ [Katar Ticaret ve Sanayi Bakanlığı Taslak Şirket Kuruluş Sözleşmesi](#)

Söz konusu belgeler ile birlikte Ticaret ve Sanayi Bakanlığı'nda tescil tamamlanır. Tescil için istenecek ücret firmanın faaliyet alanına göre değişmektedir. Aynı anda firmanın Katar Ticaret ve Sanayi Odasına (Qatar Chamber of Commerce and Industry) kaydı da gerçekleştirilir. Bu kayıt için istenecek ücret firmanın sermaye miktarına bağlıdır.

Şirketin ofisi için yapılan kira kontratı ile örneğin firma Doha'da kurulacaksa Doha Belediyesinden (Municipality of Doha) işyeri ve tabela ruhsatı alınır. İçişleri Bakanlığı Göçmenlik Dairesi'nden (Ministry of Interior - Immigration Office) çalıştırılacak işçilerin kaydı için gerekli göçmenlik kartı alınır. Katar'da ticari faaliyet gösteren vergi mükelleflerinin ticaret sicilinin alınmasından sonra en geç 30 gün içinde Maliye Bakanlığının Kamu Gelirleri ve Vergi Dairesine (Public Revenues and Tax Department - PRTD) başvurarak vergi kartı alması gerekmektedir.

Tescil yapıldıktan sonra şirket sermayesi, şirket yöneticileri adına serbest bırakılır.

Söz konusu kayıt işlemlerin takibi için genellikle bir aracı (mandoub) kullanılmaktadır. Aynı zamanda hukuk bürolarınca da şirket kuruluş işlemleri takip edilebilmektedir.

Katar'da yeni bir limited şirket kurulmasına ilişkin yasal maliyetler 15-20 bin Katar riyali arasında değişmektedir. Bu maliyet yalnızca resmi makamlar tarafından talep edilen harç ve ücretlere ilişkin olup, hukuki danışmanlık, aracılık gibi maliyetleri içermemektedir. Şirket kurulum sürecine ve bu süreçteki maliyetlere ilişkin olarak Dünya Bankası İş Yapma Raporundaki bilgilerden faydalanılabilmektedir.⁷

Serbest Bölgelerde Şirket Kurmak:

Katar'da ulusal mevzuat kapsamında kurulan bir firmanın yabancı sermaye oranının en fazla %49 olması mümkündür. %100 yabancı sermayeli şirket kurulması, Katar Serbest Bölgesi-Qatar Free Zone Authority (QFZA), teknoloji serbest bölgesi olarak kurulan Katar Bilim ve Teknoloji Parkında - Qatar Science & Technology Park (QSTP) ve finans serbest bölgesi olarak kurulan Katar Finans Merkezi- Qatar Financial Centre (QFC) kapsamında mümkün bulunmaktadır. Bu serbest bölgelerde şirketleşmek için ilgili mevzuatta tanımlanan sektörlerde iştigal etmek ve başvurunun ilgili idarelerce kabulü gerekmektedir.

a) Katar Serbest Bölge Otoritesi

Katar Serbest Bölge İdaresi (Qatar Free Zones Authority – QFZA), 2017 yılı 12 sayılı Yasama Kararı ile değişik, 2005 yılı 34 sayılı Kanun ile öngörülmüştür. Katar'da serbest bölgelerin kurulmasından ve işleyişlerinin düzenlenmesinden sorumlu olan İdare ilk kez 2018 yılında bağımsız bir kurum olarak teşkilatlanmaya başlamıştır. Serbest bölgelerle ilgili politikayı belirlemek, mevzuatı hazırlamak ve bölgeye yatırımcı çekmek görevleri arasındadır.

Serbest bölgelere ilişkin düzenleyici kuralların kabulü son aşamada olup, bu bölgelerin uzun dönem sanayi projeleri için arazi tahsis; enerji, su ve doğal gazda rekabetçi fiyat imkanları;

⁷ Şirket kuruluş aşamalarına ve maliyetlere ilişkin olarak: Sayfa 8-10 (İngilizce)

<https://www.doingbusiness.org/content/dam/doingBusiness/country/q/qatar/QAT.pdf>

rekabetçi iş gücü maliyetleri; gelir vergisi, KDV, ÖTV, sosyal güvenlik primi istisnaları ve %100 yabancı sermayeli şirket kuruluşu avantajları sağlaması planlanmaktadır.

Hali hazırda QFZA tarafından geliştirilen iki serbest bölge bulunmaktadır:

1. Ras Bufontas: Hamad Uluslararası Havalimanının yanında 4 km² alana kurulmuş olan bu bölgede lojistik ve montaja dayalı temiz ve hafif endüstriler alanlarındaki yatırımlara öncelik tanınmaktadır. Buna ilaveten, sağlık ve medikal ürünler, otomotiv, ileri teknoloji ile havacılık sanayi de hedef sektörler arasında yer almaktadır.
2. Um Alhoul: 30 km² alana kurulmuş olup, Mesaieed Sanayi Bölgesinin ve Hamad Limanının yanında yer almaktadır. Bu bölgedeki hedef sektörler arasında, denizcilik sanayi, inşaat ve yapı malzemeleri, gıda endüstrisi, hızlı tüketim malları, elektrikli aletler ve makineler, otomotiv ve petro-kimya sanayi, deniz lojistiği yer almaktadır.

Bu ekonomik bölgelerde yer almak ve lisans sahibi olmak için, QFZA tarafından uygun kabul edilen sektörlerde faaliyet göstermek⁸, söz konusu sektörlerden birinde mal ve hizmet üretimi yapmak, Katar kanunları ve hükümet politikaları çerçevesinde yasaklanan bir alanda faaliyet göstermemek, bölgede uygulanabilir ve sürdürülebilir bir alanda faaliyet göstermek ve Katar için katma değer sağlamak şartları yer almaktadır.

b) Katar Finans Merkezi

Katar Finans Merkezi, (Qatar Financial Centre-QFC) Katar Devleti tarafından 2005 yılı 7 sayılı Kanun ile Doha'da kurulmuş bir finans serbest bölgesi olup, esas amacı başta finans olmak üzere uluslararası hizmet sağlayıcı firmaların Katar'da kurulmasını ve iş yapmasını kolaylaştırmak için gerekli hukuki ve fiziksel altyapıyı sağlamaktır.

QFC, bir serbest bölge olarak nitelendirilmekle birlikte on-shore bir yapı olup, Merkez bünyesinde kurulan firmalar, Katar ticaret ve şirketler hukukuna göre kurulan şirketler ile aynı statüde yer almaktadır.

QFC kapsamında, QFC Otoritesi ve QFC Düzenleyici Otoritesi olmak üzere iki ayrı yetkili birim bulunmaktadır ve bu birimler hem birbirinden hem de Katar Devlet'inden düzenledikleri alanlar bakımından bağımsız konumdadır. Buna ilaveten; 7 sayılı Kanun ile Katar Finans Merkezi Sivil ve Ticari Mahkemesi de kurulmuştur.

QFC mevzuatına tabi şirketler daha kolay bir kurulum süreci, karın tamamını merkez ülkeye gönderme imkânı ve en önemlisi %100 yabancı sermaye ile kurulma imkanından yararlanmaktadır. Buna ilaveten; söz konusu şirketler karlarının tamamını Katar dışına transfer edebilmektedir. QFC'de kurulan şirketler, herhangi bir kur kısıtlaması olmaksızın çalışmalarını sürdürebilmekte ve karları üzerinden yalnızca %10 kurumlar vergisi ödemektedirler.

Diğer taraftan, bazı hisse, sermaye kazancı ve faaliyetlere ilişkin şartların sağlanması halinde daha fazla vergi muafiyeti sağlanması mümkündür. Kişisel gelir vergisi, servet vergisi, katma

⁸ <https://qfz.gov.qa/industries/>

değer vergisi ya da zekât uygulanmamaktadır. Ayrıca Katar tarafından 60'dan fazla ülke ile çifte vergilendirmenin önlenmesine ilişkin anlaşma imzalanmış durumdadır. Buna ilaveten, bazı finans şirketlerinin %90'dan fazla hissesinin Katar'a ait olması halinde verginin %0'a düşmesi mümkün olabilmektedir.

QFC firmalarının çalışanları ile işverenleri arasındaki ilişki ayrı bir mevzuatla düzenlenmiştir. Diğer taraftan, çalışanların vize ve oturma izni alabilmeleri için işverenin sponsorluğuna gerek duyulmaktadır.

QFC mevzuatı kapsamında şirketler Katar sınırları içinde QFC tarafından gösterilen alanlarda/binalarda kurulabilmektedir. Halihazırda dağınık halde bulunmakla birlikte 2018 yılından itibaren Msheireb Downtown projesinin tamamlanmasıyla firmaların Doha'da tek bir alanda toplanmasına ilişkin planlama yapılmıştır.

Anılan merkezde kurulabilecek işletme türleri ile tabi oldukları kurallar kuruluş kanunu ile belirlenmiştir. Bu kapsamda düzenlenmiş aktiviteler ve düzenlenmemiş aktiviteler olmak üzere iki kategoride QFC bünyesinde firma kurulumu mümkün bulunmaktadır.

Finansal firmalar, banka ve yatırım firmaları, sigorta firmaları, fon yönetimi ve benzer finansal şirketler düzenlenmiş aktiviteler olarak QFC kanununda yer almaktadır. Finans firmalarına yardımcı nitelikte olan muhasebe, hukuk ve denetim şirketleri gibi kanunda düzenlenmemiş firmalara ilişkin olarak bireysel değerlendirme yapılarak bu firmaların QFC kapsamında kurulumuna izin verilebilmektedir. Düzenlenmemiş aktivite listesi kesin sınırlarla belirlenmemiştir ve son dönemde finansal şirketlere yardımcı olarak IT şirketleri, emlak, insan kaynakları ve danışmanlık firmalarının QFC bünyesinde kurulması dahi uygun bulunmaktadır. Örneğin, organizasyon firmaları yakın zamanda QFC mevzuatına tabi olarak lisans alabilecek firmalar arasına eklenmiştir. Bu şekilde iş organizasyonları düzenleyen firmaların Katar'da kurulmalarının kolaylaşması ve başta turizm sektöründe olmak üzere organizasyon faaliyetlerinin artması amaçlanmaktadır.

c) Katar Bilim ve Teknoloji Parkı

Katar Vakfı Araştırma Geliştirme Kurumunun bir parçası olan Katar Bilim ve Teknoloji Parkı (QSTP); Ar-Ge, teknoloji ve ürün geliştirme alanlarında iş yapan firma, kurum ve kuruluşlar için kiralık ofis alanı kiralayan bir serbest bölge işletmesidir. Buna ilaveten, söz konusu kuruluş yerel pazarda faydalı olabilecek teknoloji ve ürün geliştirmek isteyen yeni kurulan firmalara da destek sağlamaktadır.

QSTP, 2012 yılında belirlenen Katar Ulusal Araştırma Stratejisi ile paralel olarak enerji, çevre, sağlık bilimleri, bilgi ve iletişim olmak üzere 4 ana konuya odaklanmaktadır. Merkez olarak Doha Eğitim Şehrinde (Education City) yer alan kuruluş araştırma üniversitelerine kolaylıkla ulaşılabilecek bir konumdadır. QSTP serbest bölgesinde, KOBİ'ler, uluslararası şirketler ve araştırma kuruluşları yer almaktadır.

QSTP Serbest Bölgesinde kurulacak firmaların limited şirket türünde olması ya da yerel veya yabancı şirketin şubesi şeklinde kurulması gerekmektedir. QSTP lisansı ile serbest bölgede kurulacak firmaların faydalanacağı avantajlar firma sermayesinin %100 yabancı olabilmesi; kurumlar vergisinden muafiyet, gelir vergisinden muafiyet; ithalat ve ihracat esnasında

gümrük vergilerinden muafiyet; sermaye ve karların tamamının ülke dışına transfer imkânı; yabancı döviz kısıtlaması olmaması, hızlı kurulum süreci imkânı olarak sıralanabilir.

QSTP serbest bölgesinde kurulmak üzere bir firmanın başvurması için öncelikle teknoloji geliştirme (ürün ve/veya süreç), Ar-Ge, düşük miktarlý yüksek katma değerli imalat, eğitim-öğretim, teknolojiyle ilgili danışmanlık hizmetleri, yeni iş yaratma ya da geliştirme alanlarında faaliyet gösteriyor olması gerekmektedir. İlk değerlendirme kriteri yukarıdaki alanlarda yapılacak yatırım tutarıdır. Diğer taraftan, lisans düzenlenmesi öncesinde teknoloji geliştirilmesi, teknoloji alanındaki danışmanlık hizmetleri ya da Ar-Ge konularında doğrudan çalışacak işçi sayısı, bu konularda yapılacak finansal yatırım tutarı ve QSTP kurumunda eğitim alacak kişi sayısı gibi hususlarda bazı düzenlemelere uyulması söz konusudur.⁹

Sigorta

Katar'da sosyal güvenlik sistemi yalnızca Katar vatandaşlarının yararlanması için düzenlenmiştir. Katar'da çalışan yabancıların emeklilik sistemine dahil olması mümkün değildir.

Diğer taraftan, 2004 yılı 14 nolu İş Kanunu'nun (1962 yılı 3 nolu İş kanunu Lağveden Kanun) 54. Maddesi uyarınca, işveren, işçinin hizmetinin sona ermesi halinde, bir yıl veya daha fazla çalışmış işçiye işçinin diğer alacaklarının yanı sıra iş sonu tazminatı ödemekle yükümlüdür. İş sonu tazminatı her bir çalışma yılı için üç haftalık ücretten az olmamak koşuluyla taraflar arasında mutabakat ile tespit edilir. İşçi yıla tamamlanmayan aylar için de toplam istihdam süresine oranlama yoluyla tespit edilecek iş sonu tazminatını hak eder. Tazminatın hesaplanmasında en son ödenen temel ücret temel alınacaktır. İşveren, işçinin kendisine borçlu olması halinde, ödeyeceği iş sonu tazminatından alacaklarını düşer.

Katar'da oturma izni bulunan tüm kişilerin, 100 riyallik bir ücret karşılığında yıllık olarak edinebilecekleri bir kart ile devletin sunduğu ücretsiz sağlık hizmetlerinden faydalanması mümkündür. Bu kapsamda Katar'daki yabancılar da her ikisi de devlet kurumu olan birincil sağlık sağlayıcı Primary Healthcare Corporation ve ana sağlık hizmetleri sağlayıcısı Hamad Medical Corporation tarafından işletilen sağlık merkezleri ve hastanelerden ücretsiz yararlanma hakkı bulunmaktadır.

Bankacılık Mevzuatı

Katar'da bankacılık sektörü Katar Merkez Bankası (QCB) tarafından düzenlenmektedir. Bankalar ticaret kanununa göre ve Merkez Bankasından lisans alarak kurulabilecekleri gibi Katar Finans Merkezi kapsamında da kurulabilirler, bu konuda Katar Finans Merkezi Düzenleme Otoritesinin izni gerekmektedir.

2019 yılı 1 sayılı Katar Yabancı Sermaye Yasası ile yabancı yatırımcıların bankacılık ve sigortacılık sektörlerinde yatırım yapması yasaklanmıştır. Diğer taraftan, bazı firmalara

⁹ Katar Bilim ve Teknoloji Parkı'nda lisans başvurusunda bulunmak için gerekli işlemler konusunda detaylı bilgi için: <https://qstp.org.qa/how-to-apply/>

Bakanlar Kurulu Kararı ile istisna getirilmesi mümkün bulunmaktadır. Yasaklanan sektörlere Bakanlar Kurulu Kararı ile yenileri eklenebilecektir.

Ayrıca, Bakanlık onayladığı takdirde yabancı yatırımcılar halka açık firmaların %49 hissesine kadar sahip olabilir. Diğer taraftan, Bakan'ın teklifi ve Bakanlar Kurulu'nun onayı ile daha fazla hisseye de sahip olabilmektedirler.

Katar'da 3 farklı türde banka bulunmaktadır;

1. Ticari bankalar arasında hem uluslararası hem ulusal bankalar yer almaktadır.
2. İslami bankalar şeri kanunlara göre faaliyet göstermektedir.
3. Yalnızca belirli hizmetler sağlamak üzere kurulmuş bankalardır (Örneğin Katar Kalkınma Bankası)

Vizeler

Katar'da çalışma ve oturma izinleri ile uzun süreli vizeler Katar İçişleri Bakanlığı tarafından düzenlenmektedir. Katar'da oturma alınabilmesi için Katar'a yerleşecek kişinin ya yatırımcı olması ya da Katar'da mukim bir firma, kuruluş ya da şahıstan aldığı bir iş teklifinin olması gerekmektedir. Oturma izinleri ve uzun süreli vizeler kişiler Katar'da bulundukları sırada düzenlenebilmektedir. Bu nedenle Katar'a çalışmak olarak gelecek kişilerin geçici olarak turist vizesiyle ya da diğer bir kısa süreli vize ile ülkeye giriş yapması gerekmektedir.

Uzun süreli vize başvuruları için gerekli belgelere, ücretlere ve başvuru merciine ilişkin bilgilere aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:

- [Çalışmaya bağlı uzun süreli vizeler](#)

Ayrıca iş ile bağlantılı olmayan oturma almak da mümkün bulunmaktadır. Bu oturma Katar'da gayrimenkul sahibi olan yabancılar ve aileleri, Katar'da çalışan ya da yatırımcı olan kişilerin aile fertleri, yeni doğan bebekler ve öğrenciler yararlanabilmektedir. Bu tür uzun süreli vize başvuruları için gerekli belgelere, ücretlere ve başvuru merciine ilişkin bilgilere aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:

- [Çalışmaya bağlı olmayan uzun süreli vizeler](#)

Uzun süreli vizenin gibi oturma izni için de Katar İçişleri Bakanlığına başvurulması gerekmektedir. Oturma izni başvuruları için gerekli belgelere, ücretlere ve başvuru merciine ilişkin bilgilere aşağıdaki bağlantıdan ulaşılabilir:

- [Oturma izinleri](#)

Kaynak: T.C Doha Büyükelçiliği Ticaret Müşavirliği